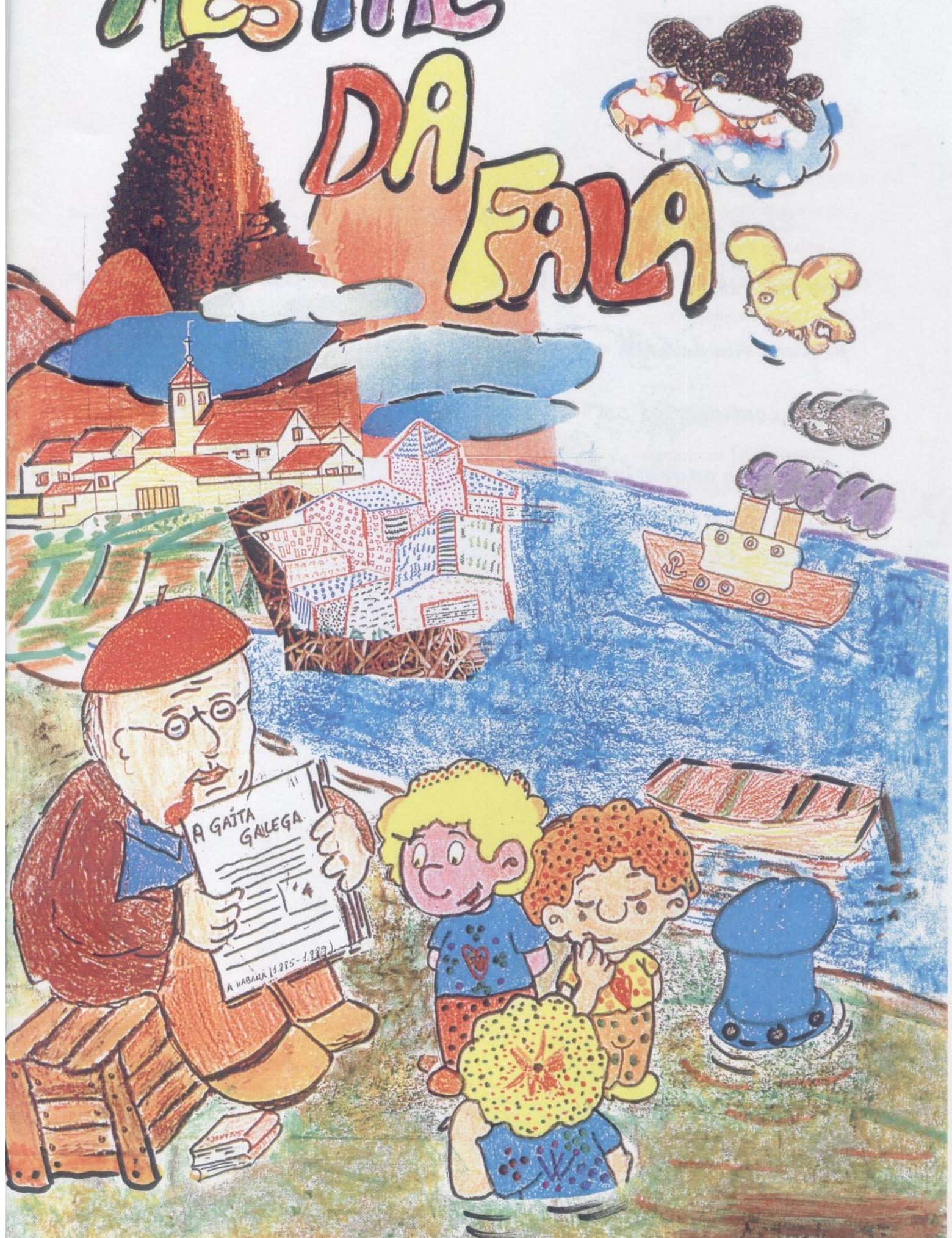
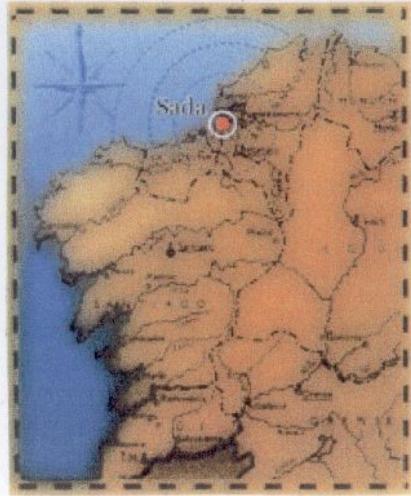

MESTRE DA FALA

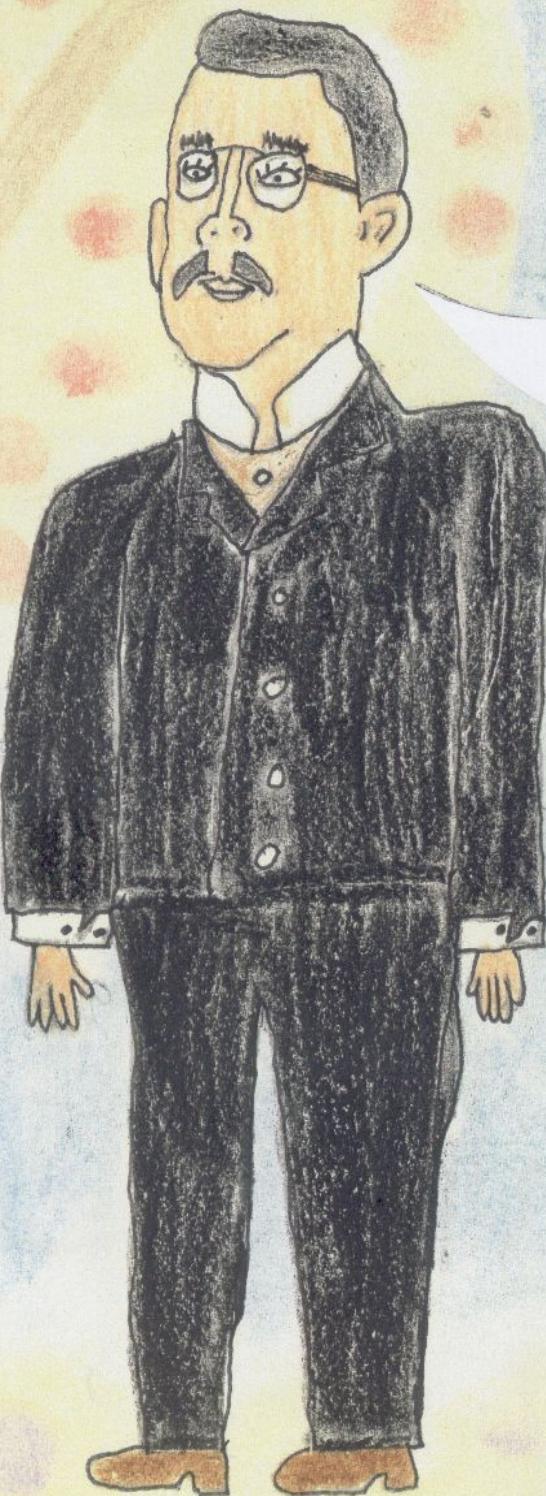
Manuel Lugrís.

Era o ano 1863, Rosalía publicaba a obra que tanta importancia tivo no futuro da nosa lingua: "Cantares Gallegos". Mientras, na pequena vila de Sada nacia Manuel Lugris Freire. A aquel neno que non puido continuar os estudos primarios polos problemas económicos da súa familia nomeariano anos máis tarde "Mestre da Fala".

M. Lugris Freire

Miñas donas, meus señores
Eu son:

MANUEL LUGRÍS FREIRE.

Este ano adícanme as Letras Galegas
porque fun un gran defensor
da "nosa lingua galega, esa lingua na que
os anxeliños deben parolar no ceo".
Escribín a primeira gramática
en galego (que non é a que estudiades
agora; os tempos cambian); e presidín
a Real Academia Galega nos seus
comezos.

Fixen, poesía, teatro, contos,...
asinando con distintos nomes:
L.U.Gris; Asieumedre; K.Ñota;...
E sempre sentindo a Galicia:
"¡Patria, Galicia, eu te adoro!
porque non morro por ti
pola vez primeira chorol"

Nada máis rematar a etapa escolar Lugris comezou a traballar de escribán no concello de Oleiros. Naquel camiño de Sada a Oleiros que o mozo Lugris tiña que facer a pé, naquel "camiño cuberto de estrume e follas" aprendería a amar ás xentes sinxelas, á natureza: "ós castiñeiro verdecentes, ós soutos, os emparrados que parecían un segundo ceo arrechegado á terra, ás fondas corredoiras, ós feiticeiros paisaxes nos que sentía o rumor dos pinos, o barullo da foliada, o bruar do mar", ..., que posteriormente reflectirá na súa obra.

Gramática

do

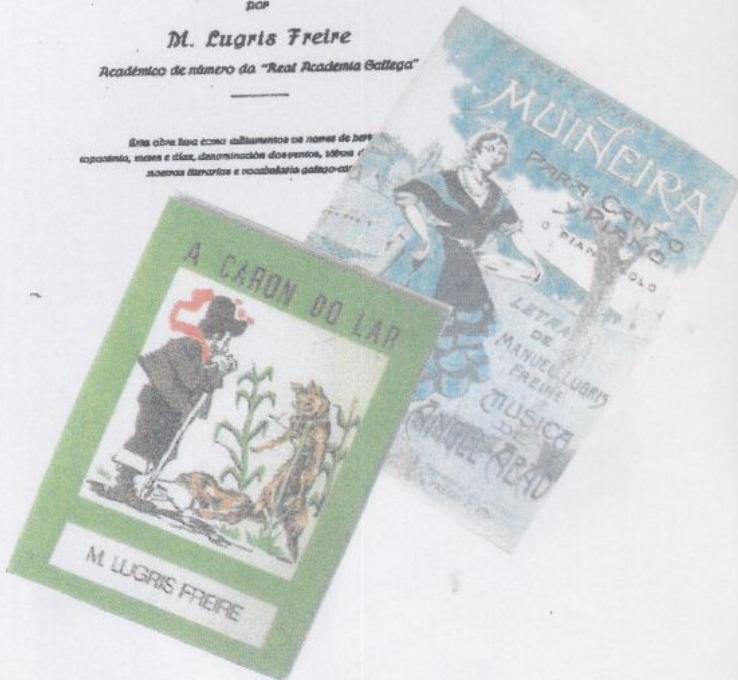
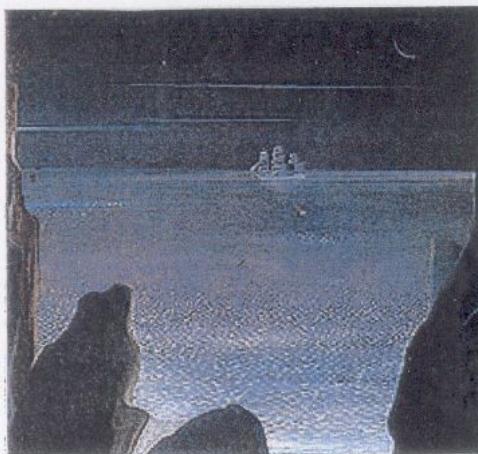
Idioma Galego

DOP

M. Lugris Freire

Académico de número da "Real Academia Galega"

Esta obra fai constante alusións ós nomes de lugares
expertos, mestres e clérigos, denominación dos vencos, sítios e
lugares ilustres e vocabulario gallego-castellano.

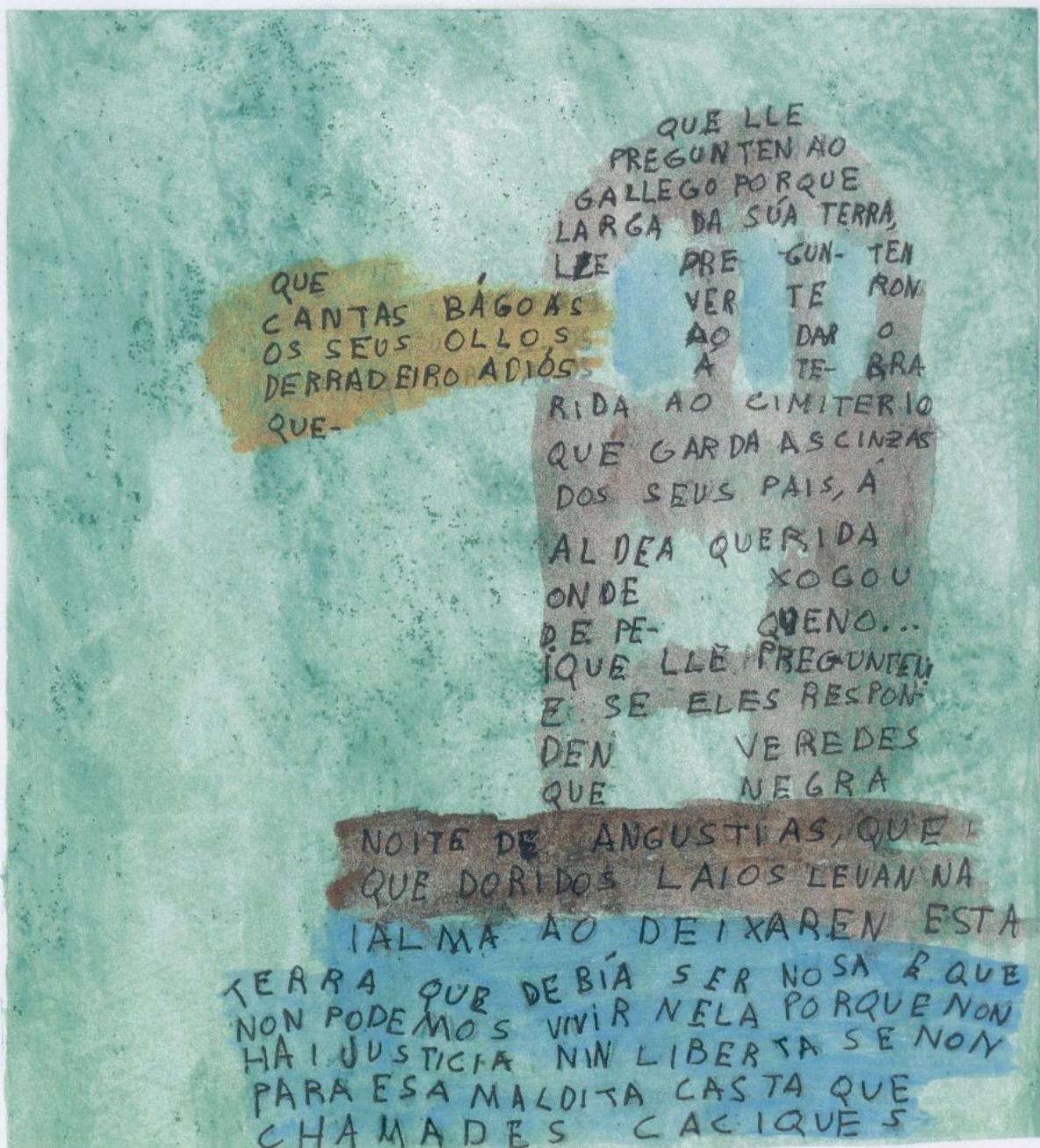
O ÁLALA DO MAR

*Recelle da vela as drizas,
e leva na man a escota...
jessa que van cara o sus
buscando terra as gaivetas!
¡Hála! ¡hála! mariñeiro,
o vendaval ven da terra...
mentras co mar negro scitas
unha moza por tí reza...*

*A mareira brúa... brúa...
o vento zea que zea;
no fondo do mar escure
a morte vai ser túa noiva
¡O vento sigue zcando!
¡A lancha xa está perdida!*

*Ás, senxe, entre o arboredo
chora unha probe moe!*

Viviu nun tempo no que a xente para traballar e gañar cartos tiña que emigrar, e así Manuel Lugris, como tantos e tantos galegos.. e igual que anos antes fixera seu irmán Plácido, colleu o vapor e marchou a Cuba, onde experimentou a amargura da emigración:

"Que lle pregunten ao gallego porque larga da súa terra, que lle pregunten cántas bágoas verteron os seus ollos ao dár o derradeiro adiós á terra querida, ao cimitorio que garda as cinzas dos seus pais, á aldea querida onde xogou de pequeno... ¡que lle pregunten! E se eles responden veredes que negra noite de angustias, que doridos laios levan na alma ao deixaren esta terra que debía ser nosa, e que non podemos vivir nela porque non hai justicia nin libertad se non para esa maldita casta que chamades caciques".

En Cuba botou 13 anos, implicándose en tódalas "movidas galegas" que ali acontecian. Eran moitísimos os galegos en Cuba. Recordade que en Cuba ondeou por vez primeira a nosa bandeira actual; ali estreouse o himno galego e tamén de Cuba viñeron os cartos necesarios para montar a Real Academia Galega.

No 1896 volta a Galicia casado cunha cubana chamada Concepción Orta coa que ten unha filla, Socorro, e reside na Coruña. Pero a súa muller morre no parto e Lugris, desesperado, desafoga todo o seu desacougo nun libro chamado "Noitebras".

NOITEBRAS

NOITES EN QUE NA IALMA
LEVÁNTASE A TRISTEZA
COS ACIDUMES DAS SOIDADES MORTAS
E COS RECORDOS DE ESPERANZAS VELLAS...
ESAS SON EN GALICIA
AS CHAMADAS "NOITEBRAS".
NA MIÑA IALMA LEVO
NOITES DE SOMA ESPESA
MÁIS TRISTES, MÁIS ESCURAS, MÁIS PROFUNDAS
QUE ESAS NOITES SIN LÚA E SIN ESTRELAS.
O SOL DOS MEUS QUERERES
PARA SEMPRE MORREU. SOLO ME QUEDA
A ESPERANZA DA MORTE
COMO MEICIÑA PARA AS MIÑAS PENAS.

NOITEBRAS, 1901

NOITEBRAS

MORTE

ACIDUMES

PROFUNDAS

IALMA

MORREU

NOITES

ESCURAS

PENAS

SOIADAS

RECORDOS

TRISTEZA

ESPESA

MORTAS

TRISTES

NOITES

Lugrís volve casar con Pura González Varela, profesora e pianista coa que ten 5 fillos: Manuel, Secundino, M^a do Pilar, Purificación e Urbano, que chegará a ser internacionalmente coñecido como pintor dos nosos mares. Compaxina a vida familiar coa actividade política. Impulsa o teatro en galego fundando unha escola que representará algunha das súas obras. Con máis de 50 anos publica o seu mellor libro, "ARDENCIAS", un conxunto de poemas e relatos breves, adicado á xuventude galega.

"Para a xenerosa e ben encamiñada mocedade galega, que mantén acesas no corazón as ardencias pola nobre causa no noso rexurdimento, escritos foron estes versos, derradeiras e humildosas flores do meu xardín inzado de ilusións e esperanzas."

Lugris tamén escribiu uns contos que publicaba n'A Nosa Terra baixo o título colectivo de A CARÓN DO LAR, e asinados cun dos seus pseudónimos "Asieumedre".

Conto: "Ir por lan"

(Don Pedro, que é un abogado de verdade polo estudio e un abogado das silveiras pola retranca, está sentado buceando no Código Civil. Fora, na rúa, píntense gritos descompostos dunha muller)

DON PEDRO : Outra vez escandaliza esa condenada de Peroxa. Para vender un pucheiro fala máis que Moret e berra como se na gorxa tivera un cornetín de pistón.

PEROXA (entrando) : Santas e boas tardes.

DON PEDRO : Santas e boas. Alégrome que veña por aquí, para decírle que me faga o favor de non escandalizar máis ...

PEROXA : Vaia, señor, non se enfurruñe, que abofé non lle senta nada ben.

DON PEDRO : Déixese de leria, e dígame axiña o que a trai por aquí.

PEROXA : Pero logo ... ¿non oíu? Pasoume unha disgracia moi grande. O meu establecemento esmendrellouse de todo.

DON PEDRO : Si, algo oín. ¿Rompéuselle moito?

PEROXA : Sete olas, catorce cubiletes, tres petos, vinte tarteiras e más de dúas de ducias de cuncas vidradas. Con corenta reás non se me paga a perda.

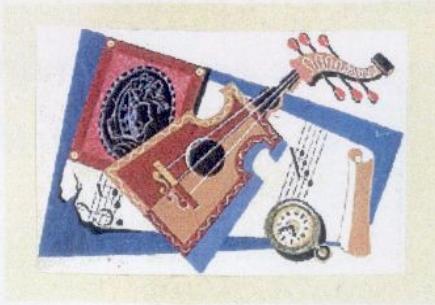
DON PEDRO : ¿E quen llas rompeu?

PEROXA : O can do señor... boticario, que mesmo me colleu tema e que coido que debe ter catro demos dentro do corpo. Entrou no meu establecimento, comenzou a brincar coma un cabrito tolo, e canto máis quixen escorrentalo más pezas me escachou.

DON PEDRO : ¿E que teño eu que ver co can do boticario, cos demos que leve dentro nin cos pucheiros escachados?

PEROXA : Entendido, don Pedro. Vosté nada ten que ver co can, con perdón; e co señor boticario, tampouco, inda que se leva co el como o can e mailo gato. Pero eu veño a facerlle a consulta de se eu teño directo ou non a cabrar do señor boticario os cacharros que me rompeu o can.

...

Xa nos últimos anos da súa vida tivo que padecer situacíons terribles, como ver como dous dos seus fillos eran chamados para combater na Guerra Civil en bandos contrarios; o comezo da II Guerra Mundial, amigos asasinados ou fuxidos,...

Os últimos anos pásaos prácticamente "encerrado" na súa casa ata o 15 de febreiro de 1940, no que deixa este mundo. Manuel Lugrís será lembrado como un grande amante da lingua galega e loitador incansable pola dignificación e a normalización da lingua galega.

AMOR

*JAmor da terra! Sempre vivirás firme e forte
No meu peito namentras que non me leve a morte;
Meu único luceiro que na noites de dôr
Quencerás o meu corpo con lóstregos d'amor.*

*Roseira milagrosa do meu querer profundo,
Que enche cós seus arumes os ámbitos do mundo.
Nasce en niñas arelas como o primeiro amor;
E unha ardencia sen lume, é un recendo sin fror.*

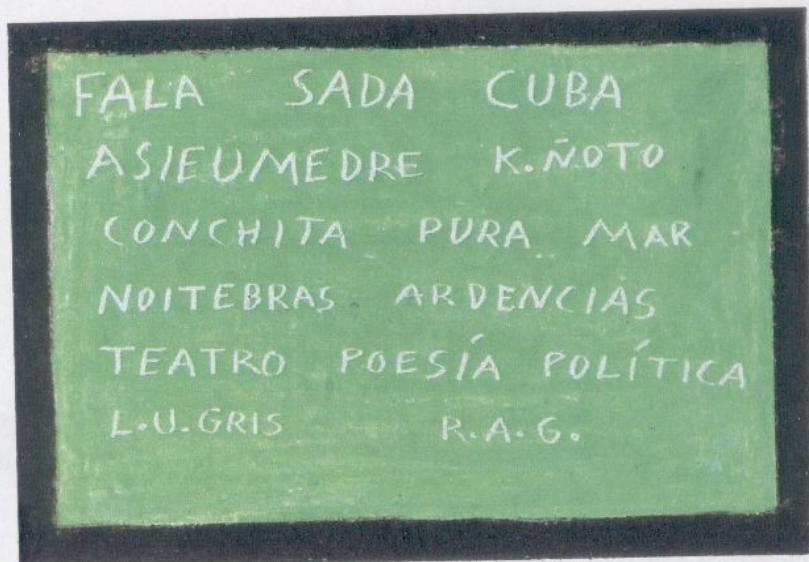
*El mantén a esperanza do galego exiliado;
El é a fonte de bágoas que lavan o pecado;
Salvando as nosas almas él nos fai retornar
A cumplir coas obrigas do noso santolar.*

*JAmor da terra! Sempre vivirás firme e forte;
Mentras a Celta viva non termatal-a morte!*

LETRAS GALEGAS 2006

MANUEL LUGRÍS FREIRE

Ilustración a cargo do alumnado de Ed. Infantil e Primaria

Equipo de Normalización Lingüística do Ceip "Manuel Villar Paramá"

XUNTA
DE GALICIA

CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

Dirección Xeral de Política Lingüística